Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXIX № 19 (3482) Варшава, 12 травня 2024 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото з архіву ОУП

Саміт Світового конгресу українців у Бухаресті. с. 2

Плани відродження Маріуполя. с. 10

«Чому росія має розпастися, щойно переможе Україну?». с. 12

ISSN 027-8254
19
9 770027 825245

eprasa.pl 980aab9247

ТЕМА НОМЕРА

Марта ЛЕВОСЮК-ОЛІЙНИК
Фото авторки статті, з архіву ОУП, з сайту СКУ

Саміт Світового конгресу українців у Бухаресті

12-14 квітня у столиці Румунії відбувся Саміт світового конгресу українців. На подію з'їхалось понад 200 делегатів із 70 країн світу та 5 континентів. Усі події проходили в будинку парламенту Румунії, котрий вразив учасників своєю величчю. Ця потужна споруда надихала до праці, бо кожен розумів, що в її стінах творились великі історичні події та державні рішення.

Привітання гостей, відзнаки, нагороди – таким був початок. Одну з них дістав наш Перемиський відділ у Народному домі за «особливий внесок у прийняття воєнних біженців і діяльність центру допомоги для України, взірцеву співпрацю зі світовими гуманітарними й громадськими організаціями щодо підтримки України». Нагороду нашим делегатам із Перемишля: Михайлові Шахмату, Марії Туцькій-Колосівській, Стефану Колосівському – вручив президент СКУ Павло Ґрод. До перемиської команди долучилися представники з Кракова – Андрій Олійник та Марта Левосюк-Олійник. Почуття сили викликали привітання від прем'єр-міністра Румунії Марчела Чолаку й члена Палати депутатів Румунії, голови Союзу українців Румунії Мирослава Петрецького. Політики виступили зі словами підтримки та впевнено-

Діячі ОУП Михайло Шахмат, Марія Туцька, Андрій Олійник, Марта Левосюк-Олійник, Стефан Колосівський та перший віцепрезидент Світового конгресу українців Стефан Романів

eprasa.pl 980aab9247

сті в подальшій допомозі, наголошували на єдності румунського народу та національної меншини українців у державі. Також можна було почути привітання від самих делегатів, котрі висловили гордість за дії всіх, хто підтримує Україну в час війни, є адвокатами у справах нашого народу та всіма можливими способами бореться за нашу перемогу. Учасники з різних країн могли побачити, як гуртуються українці за кордоном. Молодіжний та мішаний хори українців, котрі нещодавно приїхали в Румунію, підготували короткий концерт. Крім того, показали спектакль про себе самих, втікачів від війни, та боротьбу неньки-України за свій народ.

Наступний день приніс багато панелей і дискусійних секцій. Обговорювали чи не кожний напрям діяльності, яку провадять на підтримку України та українців. Ішлося про допомогу біженцям у різних державах, збір коштів та передачу гуманітарної допомоги, а також техніки – машин, дронів тощо. Порушили питання про російську агресію через дезінформацію у світових мережах та способи протистояння їй, боротьбу за українців у полоні та права людини. Приділили увагу зміцненню наших громад та взаємодії між українськими організаціями. Важливою була теж панель про налагодження співпраці з політиками. Це та справа, яку необхідно робити, щоб ми ставали сильнішими, а наші сподівання були реалізовані й не лишалися тільки в думках. Політика, як би ми до неї не ставились, – це те, що мусить з'явитися, завдяки урядовцям наші громадянські потреби мають бути реалізовані. Тож ми, як громадяни Польщі та представники організації, мусимо бути відкритими до розмови з політиками, вони мають бути нашим голосом у парламентах та під час державних зустрічей. Їм важлива наша підтримка, якщо ми презентуємо себе як сильна організація та сильна громада, яка знає, чого хоче і готова обстоювати свої права. А також їхнім голосом просувати тему вступу України до НАТО.

Важливим було зустріти тих, хто допомагає виграти війну, творячи збірки, організовуючи закупівлю та передачу потрібних речей, як-от представників фонду Сергія Притули. Також були присутні поліціянти з Маріуполя. Вони створили першу у світі команду поліціянтів-парамедиків, які допомагають лікарям рятувати людей із небезпеки й надають першу допомогу, часто працюючи під обстрілами. Важливим моментом панелей була зустріч із новообраною міністеркою справ українців за кордоном. Тими ж днями Павло Ґрод був на зустрічі з президентом України Володимиром Зеленським, де голова держави озвучив, що Україна нарешті зрозуміла роль українців за кордоном, роль української національної меншини різних країн. Побачила її силу та відданість українській державі. Завдяки відповідним постановам при Міністерстві закордонних справ створено відділ із питань світового українства на чолі з послом Мар'яною Бецою. Головну увагу відділу буде зосереджено на освіті українців за кордоном, а також збільшенні консульських установ та кількості їхніх працівників. Президент наголосив, що для України дуже важливим є те, щоб українці, які виїхали з держави, хотіли й могли повернутись на рідну землю зміцнювати та відбудовувати її. Для цього також потрібна відповідна освіта та усвідомлення приналежності до українського народу.

Делегати повернулись додому з новими ідеями, знайомствами та надією, що разом ми сильні. Але для цього маємо триматися разом. У наступних статтях детальніше обговоримо теми, порушені під час панелей. ●

eprasa.pl 980aab9247

Українську романтичну комедію покажуть у польських кінотеатрах

31 травня в польський прокат виходить українська романтична комедія «Смак свободи». Це кулінарна історія про кохання, яка відразу підкорила серця українських глядачів і стала хітом українських кінотеатрів.

«Смак свободи» розповідає про дівчину Варю, котра вирішує почати новий етап у своєму житті, переїхавши зі свого містечка до Львова, щоб знайти роботу в елітному ресторані. Хоча попереду її чекає чимало випробувань, але на шляху до своєї мрії Варя стикається з несподіваною та важливою деталлю – книгою Ольги Франко «Перша українська загально-практична кухня». Ця знахідка відкриває перед героїнею світ вишуканої, справжньої старовинної кухні.

Натхненням для фільму стала постать Ольги Франко, книги якої були заборонені в СРСР і зараховані до «буржуазної» літератури.

На екрани українських кінотеатрів стрічка вийшла 7 березня цього року.

Дистриб'ютором фільму в Польщі став фонд «Луна Плюс», організатор «Ukraina! Festiwal Filmowy» – єдиний фестиваль українських фільмів у Польщі.

День вишиванки 2024

Щороку третього травневого четверга українці відзначають Всесвітній день вишиванки, який 2006 року ініціювали студенти в Україні. Потім до акції приєдналося світове українство, зокрема українці в Польщі.

Цього року подію відзначатимуть 16 травня.

Основна мета свята – збереження українських національних цінностей та їхня популяризація серед молоді та населення загалом. Свято закликає кожного українця як в Україні, так і за кордоном до простої дії – вдягнути вишиванку й у ній піти на роботу чи навчання. Так підкреслюється причетність до української культурної традиції.

У Львові вшанували пам'ять переселених у 1947 році

28 квітня у Львові відзначили 77-му річницю акції «Вісла». Традиційно подія відбулася біля львівського пам'ятника-меморіалу депортованим українцям із території Закерзоння у 1944-1951 роках. Панахиду провели отець Богдан Прах, отець Ростислав Будзан, отець Михайло Савка за участі хору «Надсяння», одноіменного львівського товариства та хору «Лемковина». У молитві взяли участь представники громадських організацій «Надсяння», «Любачівщина», «Лемківщина», «Холмщина», суспільно-культурного товариства «Устріки». Голос взяла, зокрема, депутатка Верховної Ради України Софія Федина, яка, серед іншого, нагадала, що Сенат Польщі засудив акцію «Вісла». Вона додала, що у Верховній Раді лежить проєкт закону, котрий має визнати депортації українців 1944-1951 років, зокрема виселення в рамках акції «Вісла».

«У законопроєкті йдеться про відповідальність держави Україна перед її громадянами й безпосередньо українцями, яких депортували тоді, у тих 1941-1951 роках. І що Україна засуджує депортацію, яку здійснив тоталітарний режим тогочасної Польщі й тогочасного Радянського Союзу. І що нам потрібно мати це визнання депортації, тому що не говоримо про неї – значить, не було факту. Не було факту – не було злочину. Не було злочину – він повторюється», – говорила Софія Федина.

Присутні, серед яких була також депутатка Львівської обласної ради Соломія Риботицька, поклали квіти до пам'ятника та посадили кущі калини з нагоди вшанування пам'яті жертв депортації.

Фото з фейсбук-сторінки організації «Надсяння»

Польські протестувальники припинили блокаду на кордоні з Україною

29 квітня польські фермери припинили блокування руху вантажного транспорту на пункті пропуску «Гребенне – Рава-Руська». Про це повідомила Державна прикордонна служба України. Проте, як зазначили українські прикордонники, вантажівки, які перевозять зернові культури, зможуть перетинати кордон тільки в разі перевезення продукції через Польщу транзитом.

На ситуацію відреагував міністр агрополітики Микола Сольський. У своєму зверненні він подякував польській стороні за роботу.

«Висловлюємо вдячність польському міністерству за конструктивну роботу з розблокування кордону. А також галузевим асоціаціям обох країн. Переговори, які тривали, були нелегкими, але головне, що ми маємо результат», – відзначив Микола Сольський на фейсбук-сторінці свого міністерства.

Нагадаємо, що 22 квітня польські фермери припинили блокувати ключові пункти пропуску «Корчова – Краківець» і «Медика – Шегині». Також завершилася акція протесту на пункті пропуску «Дорогуськ – Ягодин», яка розпочалася ще з 9 лютого. 16 квітня рух вантажних автомобілів повністю відновлено й на пункті пропуску «Долгобичів – Угринів».

Отже, після понад трьох місяців блокади всі пункти пропуску на польсько-українському кордоні працюють у нормальному режимі, включно з можливістю транспорту зернових культур.

eprasa.pl 980aab9247

Тиждень українського театру в Кракові

У Кракові з 22 по 28 квітня проходив традиційний Міжнародний фестиваль українського театру «Схід – Захід». Цього року захід відбувся вже водинадцяте і проводився під гаслом «Загартовані». У ньому взяло участь понад 200 учасників з України, Польщі, Німеччини, Угорщини та Вірменії. Серед виконавців були представники як професійних, так і аматорських театральних команд. Усі вистави відбувалися у двох театрах – «Ґротеска» та КТО.

На початку тижневого свята театру в Кракові відбулася пресконференція з учасниками цьогорічного фестивалю, де режисери та актори поділилися тим, що спонукало їх приїхати на захід. А в офіційній церемонії відкриття XI Міжнародного фестивалю українського театру «Схід – Захід» узяв участь третій секретар Посольства України в Польщі Василь Мельничук. Вітаючи учасників, дипломат звернув увагу на те, що російська федерація вже пошкодила та знищила тисячі об'єктів культурної інфраструктури в Україні. Він нагадав, що десятки українських акторів театру та кіно приєднались до лав Збройних сил України та боронять свою державу. Василь Мельничук також подякував за підтримку, надану польським народом та Польщею. Слід додати, що в усі дні фестивалю у театрах стояли скриньки на збір коштів для ЗСУ.

Фестиваль «Схід – Захід» – зараз єдиний фестиваль у Європі, який презентує мистецтво українського театру. Його головна мета – підтримка та популяризація українського театру та створення міжнародної платформи культурного обміну для аматорських та професійних театральних груп.

Цього року він відбувся, незважаючи на фінансові труднощі. Причиною ускладнень стала відсутність фінансової підтримки фестивалю (вперше) з боку Міністерства культури та національної спадщини.

Презентація книги про українців з Битова й околиць

21 квітня після літургії в греко-католицькому храмі св. Юрія в Битові (Поморське воєводство) відбулася презентація книги «Українці на Битівській землі. Історія та сьогодення».

Видання показує, як за останні роки українська національна меншина здобула не лише повноправне громадянство в місті та регіоні, а й будувала спільне повсякденне життя. Це також історія про взаємовідносини з польськими сусідами та творення національної різноманітності в місті.

Книга вийшла під редакцією професора Романа Дрозда, який презентував її в Битові. Співавторками є Анна Оксана Ганаско, Мирослава Ганаско, Галина Гарасим та отець Стефан Прихожденко *(на фото),* котрі збирали й писали матеріали.

– Деякі представники нашої громади лише згадуються у виданні. Про деяких взагалі немає інформації. Просто не всі хотіли, щоб описували їхню історію чи історію їхніх родин. Ми мусили шанувати їхню думку, – говорить Галина Гарасим з битівського гуртка ОУП, яка збирала матеріали для розділу про культуру.

Видання профінансовано управлінням ґміни Битів. Книга мала бути підготовлена раніше, але через пандемію та початок повномасштабної війни в Україні її написання затягнулось.

Під час презентації парох греко-католицької парафії подякував міському голові за багаторічну співпрацю та відкритість до потреб громади. Отець Стефан подарував Ришарду Силці ікону Христа Спасителя. Тим часом міський голова відзначив співпрацю та мультикультурність міста.

Після лекції всі охочі могли отримати автографи з присвятами.

Видання вийшло накладом 500 примірників. Книгу можна придбати, зокрема, в пункті туристичної інформації на Ринковій площі в Битові (ul. Jana Pawła II 14).

Фото з фейсбук-сторінки адміністрації міста Битів

Учениця з Ґурова увійшла до найкращих молодих екологів у Польщі

13 квітня на факультеті біології та біотехнології Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині відбувся воєводський фінал олімпіади з екологічних знань. У ньому брало участь троє учнів Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому: Лариса Вінярчик, Петро Романьчук і Матей Вишневський. У першому етапі олімпіади було 1036 учнів із 46 загальноосвітніх шкіл Вармінсько-Мазурського воєводства. До центрального (загальнодержавного) етапу потрапили лише 4 учні з воєводства. Лариса Вінярчик, учениця української школи в Ґурові, посіла друге місце у воєводському фіналі.

7-8 червня вона братиме участь у загальнопольській олімпіаді з екологічних знань у місті Радом. Там ліцеїстка змагатиметься за звання найкращого молодого еколога Польщі.

До участі в олімпіаді з екологічних знань Ларису готував учитель біології Вітольд Козубель.

Пройшовши відбір до центрального етапу, учениця ліцею з Ґурова отримала право вступу без кваліфікаційної процедури до понад 20 вишів у Польщі.

Як читаємо на фейсбук-сторінці школи, завдяки успіху Лариси Вінярчик школа теж має шанс отримати вищу позицію в рейтингу найкращих загальноосвітніх навчальних закладів, який проводить журнал «Перспективи», оскільки в ньому враховується кількість переможців та фіналістів предметних олімпіад центрального рівня. ●

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 980aab9247

Мирослава РУДИК

«Важливо, щоб Тараса пам'ятали живим»

Історія Валентини Матвіїв – це голос українських матерів, чиї сини загинули й гинуть далі в кривавій російсько-українській війні. Однак вона незвична тим, що Мати продовжує життя Сина-Героя, видаючи його книги «Мої думки. Ритмопроза» (2022) та «Мої думки. Проза» (2023). Валентина Матвіїв обрала стратегію живої пам'яті про сина.

Тарас Матвіїв загинув 10 липня 2020 року під час ворожого мінометного обстрілу поблизу села Троїцьке на Луганщині. Воював добровольцем з 2015 року. Закінчив факультет журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, згодом Національну академію сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, де отримав військове звання молодшого лейтенанта. Був командиром взводу у 24-й ОМБр. Виконував завдання на опорному пункті «Сармат». Організовував військово-патріотичні вишколи. Учасник Революції Гідності, численних патріотичних громадських ініціатив.

– Як ви описали б свого сина у кількох словах?

– Тарас в одному слові – Всесвіт. Цілий Всесвіт мрій, ідей, поступу, любові до Ближнього, синівської любові до Бога.

– Що, на вашу думку, найбільше визначало його як особистість та як воїна?

– Тарас був лицарем по суті своїй з дитинства. Все, що він робив, до чого торкався, було сповнене сенсу, часто якогось незбагненно великого й величного. Тарас змалку умів вести за собою, показувати приклад, заохочувати до добрих справ і спонукати до совісті. Він був вродженим лідером. Авторитет, інтелект, гідність, справедливість, мужність, побратимство – його лідерські риси. Гадаю: саме вони й визначили особистість Тараса як воїна в майбутньому.

– Які моменти або події з життя Тараса вражають вас найбільше?

– Якщо про дитинство, то згадується синова великодушність і дорослість не по роках. Десь із 10 років він уже приймав самостійні рішення, і тоді з ним годі було сперечатися. Та найцікавіше те, що сперечатися й не треба було – його рішення були цілком виваженими й правильними. Коли ж подорослішав, Тарас не цурався жодної роботи. Часто їздив до дідуся й бабусі (моїх батьків) у село, завжди залюбки допомагав їм по господарству. Навіть сусіди дивувалися: «От ти, Тарасе, – з міста, а вмієш робити все, наче сільський хлопець!» Тарас на це лише усміхався, бо був скромною людиною. І момент його військової служби, який завжди згадую зі сльозами і щемом, – це грудень 2019 року. Тоді, напередодні Дня святого Миколая, Тарас зі своєю коханою дівчиною закупили святкові подарунки для кожного з Тарасових підлеглих бійців, щоб привітати їх із цим теплим родинним святом. Адже для Тараса його хлопці стали другою родиною. У цьому був увесь Тарас: людяний, вірний, відповідальний, жертовний, справедливий, надійний.

– Розкажіть про його службу і героїчний чин.

– Тарас мало ділився з нами своїми справами на військовій службі. Напевне, через надмірну синівську турботу про нас, батьків. Він не хотів завдавати нам зайвих хвилювань, а тому розповідав рівно стільки, скільки вважав за потрібне. Вже коли його не стало, лише тоді ми дізнались про нього як воїна, командира від його побратимів і керівництва. Комбат Тараса, Джеміль Ізмаїлов, згадував, що патріотизм та дисципліна у підрозділі, яким командував Тарас Матвіїв, аж зашкалювали. Бійці поважали його і намагались не підводити, були дуже вмотивованими й справними. Це був один із найкращих взводів 24-ї ОМБр імені короля Данила. Тарас не був жорстким чи надто суворим командиром. Він належав до нової генерації офіцерської еліти: прогресивної, сучасної, з новими підходами й методами. Про те, як по-батьківськи Тарас ставився до своїх підлеглих, свідчить, зрештою, той факт, що вояки, удвічі від нього старші, називали його батьком. Коли Тарас загинув, це було справжнім шоком для них. А за кілька місяців по тому Тарасів комбат із побратимами приїдуть у наше місто Жидачів і особисто вручать пам'ятну гранітну дошку рідній школі Тараса, якій згодом присвоять його ім'я. А ще відкриють пам'ятник біля школи у селі Троїцьке Попаснянського району Луганської області, неподалік того місця, де поліг Тарас. Ці кроки багато про що свідчать. Тарас був і залишається одним із найкращих представників офіцерської еліти ЗСУ, на яких рівняються українські військові.

Тарас Матвіїв. Фото з сімейного архіву

– Як прийшла ідея видати посмертно книги Тараса?

– Тарас був чудовим журналістом, публіцистом, оратором, володів гострим словом, вів кілька власних блогів. Часто довіряв мені редагування своїх публіцистичних текстів, адже я – вчителька української мови та літератури. Тому те, що син – майстер слова, я знала. А от про те, що він писав тонкі ліричні речі, лише здогадувалася. Коли у наш дім прилетіла ця страшна звістка про загибель на війні єдиної дитини, усе подальше життя без нього здавалося вже безглуздим. Я не бачила сенсу ні в чому, не було чогось такого, що змушувало б рухатись далі. Життя втратило попередні барви, згасли мрії, разом із сином вмерла надія. Чотири нескінченно довгі дні я чекала на тіло сина з далекої Луганщини. А це – за півтори тисячі кілометрів, та ще й купа всіляких юридичних та медичних процедур, прощання на Майдані Незалежності в Києві як із Героєм України. Раптом мій погляд зупинився на зеленій папці у робочому столі синової кімнати. До того моменту я ніколи собі цього не дозволяла, бо ми поважали особистий простір Тараса. А тут моя

eprasa.pl 980aab9247

рука мимоволі потягнулася до цієї папки, наче хтось чи щось підштовхнуло мене це зробити. Коли я відкрила її і почала виймати з неї файл за файлом, то зрозуміла, що переді мною – синові твори геть не публіцистичного характеру. Це була лірика. Дуже прониклива й глибока, інтимна й філософська, самобутня й відверта. Те, що було в папці, Тарас назвав «Мої думки», а на зворотному боці написав: «Редагувати. У хронологічному порядку». Наче залишив для мене, мами, як колись, щоб відредагувала. Не знаю, як це пояснити, але в ту ж мить, коли я це прочитала, дивним чином, у такому важкому моральному стані, я блискавично прийняла для себе рішення видати книгу синової творчості. А коли за деякий час після похорону кохана Тараса ще й знайшла у його ноутбуці файл із 51 мрією, де другою позицією було «Написати спогади, книгу, збірку» (першою ж мрією була «Перемога: Крим і Донбас»), ми зрозуміли, що книзі неодмінно бути! Згодом з'ясувалось, що творів – набагато більше. Ми знаходили Тарасові записи ще на різних носіях: у записниках, телефоні, ноутбуці, старенькому комп'ютері, між сторінками книжок і навіть у польовому зошиті військового. Коли зібрали все докупи, зрозуміли, що матеріалу є аж на дві книги. Тому розділили лірику й прозу та публіцистику на два томи. Так у 2022 році вийшла перша книга «Мої думки. Ритмопроза», а у 2023-му – «Мої думки. Проза». Та лише через рік і кілька місяців після загибелі сина я змогла по-справжньому розпочати роботу над упорядкуванням та редагуванням його творів. Перший рік після втрати єдиної, такої любленої дитини – це рік несамовитого болю, сліз, прийняття, пошуків нових сенсів, примирення із собою, Богом. Та головний сенс, який повернув мене до життя, – синові книги. Для мене вони – наче його діти, мої онуки, такі рідні, такі дорогі. Із синових думок я відкрила його для себе по-новому, дізналася набагато більше про свою дитину, ніж знала за життя. Я прочитала його душу, серце, пізнала його болі, мрії, поривання, філософію життя. Тарасові книги – це те, що змушує мене вранці прокидатися, діяти, рухатися вперед. Адже ми підхопили синові мрії і втілюємо їх у життя, як вміємо, як можемо. Тепер це і є сенсом нашого з чоловіком життя – нести в люди живе синове слово, торкатися ним людських сердець, а значить, він житиме тепер у кожному небайдужому серці.

– Як вважаєте, які ідеї або цінності були важливі для Тараса, як вони відображені у його книгах «Мої думки»?

– Ім'я Тарас із грецької означає «хвилювати, збуджувати», а за іншою версією – «бунтівник». Дивно, але обидві версії значення імені відображають сутність нашого Тараса. Де був Тарас – там ніколи не було нудно і беззмістовно. Він горів ідеями та запалював ними інших. Надзвичайно харизматичний і цілеспрямований, Тарас вів за собою людей, прокладаючи цей шлях першим. При тому ніколи не применшуючи роль інших, а навпаки кожному давав можливість проявити себе у тій чи іншій сфері. У нього була унікальна здатність виявляти в людях їхні таланти та здібності, про які часто вони й самі не здогадувались. А ще Тарас ніколи не вимагав від людей більше, ніж вони могли дати, сприймав їх такими, які вони є, не засуджував, не ображав. Цю унікальну здатність сина я називаю просто: «любов до ближнього». Одна з найперших Божих заповідей і головна цінність Тараса – це незбагненно! Гадаю: у нього це закладено самим Господом, якого Тарас називав Батьком. Якби в синових книгах порахувати, скільки разів він згадує Бога, Господа, Батька, це було б кілька десятків. Жива розмова з Богом, упування на Нього, довіра, синівська вірність і любов, пошуки Бога у кожній події і людині, які приходили в його життя – на мою думку, ці цінності неможливо виховати, передати, вони приходять з людиною у цей світ як щось вище. Коли ми презентуємо синові книги, завжди наголошую, що Тарас був не просто воїном, а воїном-християнином. І не лише тому, що сам сповідував християнські цінності. А ще й тому, що на своїх прикладах вчив цього інших. Зрештою, останній вчинок Тарасового життя, коли він жертвує собою заради своїх ближніх, – чи не найяскравіший цьому приклад. Це не був вчинок романтичного юнака, який прагнув героїчної слави. Це був вчинок дорослого чоловіка, воїна, а власне – воїна-християнина, який не може діяти по-іншому, коли його ближнім загрожує смертельна небезпека. Отже, жертовність – ще одна Тарасова цінність, якій він був вірним до останнього подиху. Та головне, що завжди рухало ним, мотивувало його до дій та вчинків – це свобода! Але буде правильно, коли я скажу ще точніше – свобода духу. Свободолюбива натура Тараса була притаманна йому від народження. Тим, хто мав нагоду з ним спілкуватися, ця риса впадала в очі з першої миті знайомства. Мене завжди вражало в синові унікальне поєднання: його власна внутрішня свобода, яка ніколи не дозволяла зазіхати на свободу інших.

– Як ви відчуваєте вплив Тараса на суспільство після його загибелі через видання книг?

– По-перше, треба не забувати, що Тарас впливав на суспільство ще за життя. Багато започаткованих ним ініціатив живуть і понині. Щодо книг, то від моменту їх видання цей вплив суттєво відчутний. За півтора року активних презентацій у різних регіонах України Тарасові книги знайшли тисячі поціновувачів в різних країнах. Це так хвилююче і приємно, а ще щемно до сліз. Адже Тарас відклав своє життя, усі свої особисті мрії про створення власної сім'ї, народження дітей, мандрівки світом тощо на потім, після війни, після перемоги. Його закордонний паспорт так і залишився чистим, без жодної візи. Він повністю присвятив себе служінню Україні й не встиг побувати в країнах Європи та за океаном. Але тепер його думки розлетілись по всьому світу й, немов птахи, знайшли гніздечка в різних куточках, щоб там оселитися назавжди. Знаєте, я сотні разів перечитала кожну синову думку, кожне слово, коли впорядковувала, хронологізувала, редагувала книги для видання, але так і не перестала дивуватися їхній глибині й мудрості. Таке ж враження вони справляють на читачів. Про цікавість до книг Тараса свідчить і той факт, що нас часто запрошують на презентації у виші, народні доми, музеї, бібліотеки, школи, ліцеї та інші установи. Так, звісно, ми з Тарасовим батьком могли б просто поставити ці книги на полиці книжкових магазинів і не виснажувати себе емоційно, фізично поїздками та зустрічами. Але як же живе спілкування, як же наші батьківські свідчення про сина? Хто, як не ми, зможе розказати про свою дитину якнайповніше? Тому ми йдемо, їдемо до людей, бачимо їхні очі, відчуваємо співчутливі доторки їхніх сердець, а багатьом, подібним до нас родинам, які втратили близьких у цій війні, даємо надію. Звісно, це не легко. Проте й тут допомагає Тарас. Коли ми згадуємо, як він жив, діяв, це додає нам сил і віри, що ми на правильному шляху і не маємо права здаватися – заради пам'яті сина. Важливо, щоб Тараса пам'ятали живим, його справи надихали, а його героїчний чин мотивував, щоб думки розходилися по людях і жили в їхніх серцях, проростаючи і Тарасовими, і власними мріями та ідеями, які неодмінно робитимуть цей світ кращим. ●

eprasa.pl 980aab9247

Ігор ВИННИЧЕНКО,
директор Інституту досліджень діаспори
Фото надав автор статті

Науковці та громадські діячі – про закордонне українство

Григорій Купріянович

Ігор Винниченко

Костянтин Куцов

Віта Кривчун

Теофіл Рендюк

Тарас Чернега

Наталія Шертвінєнє

Тетяна Цимбал

26 квітня у дистанційному режимі відбулась ініційована Інститутом досліджень діаспори та кафедрами країнознавства і туризму та історії світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка (партнери – Центр канадських студій імені Рамона Гнатишина Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Центр українсько-канадських студій ім. Петра і Дорис Кулів Канадського Інституту Українських Студій, Підляський науковий інститут, Міжнародна асоціація україністів, Чеська асоціація україністів та Центральний державний архів громадських об'єднань та україніки) міжнародна науково-практична конференція «Зарубіжне українство: від історії дослідження до прогнозу розвитку».

Організаторами заходу під увагу широкого (не лише наукового) загалу було запропоновано актуальну тематику: Студіювання зарубіжного українства: початки, реалії, перспективи; Науковий доробок вітчизняних та зарубіжних діаспорознавців; Наука, освіта та просвіта в українському зарубіжжі; Мистецтво зарубіжного українства: витоки, становлення, постаті, тенденції; Діаспорознавство в закладах вищої освіти України та зарубіжжя; Форми організації зарубіжного українства: від шкіл українознавства до кредитових спілок; Культурна та мовна інтеграція українців в країнах оселення; Українці зарубіжжя на автохтонних землях: історія, інтеграція, асиміляція; Українська держава vs Закордонне українство: минуле, сьогодення, майбуття; Іноземний досвід підтримки своїх зарубіжних краян; Еміграція українців до Європи після лютого 2022 року: розселення, інтеграція, наміри.

Певне, така розмаїтість тем стала мотивацією для дослідників з багатьох регіональних центрів (Київ, Львів, Хмельницький, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Полтава, Кривий Ріг, Тернопіль, Ужгород, Золочів, Вінниця, Збараж та інші), а також США, Канади, Хорватії, Польщі, Литви, Латвії, Естонії, Казахстану, Чехії, Швеції взяти участь у конференції, «вага» якої пояснюється, зокрема, й тим, що Україна упродовж принаймні останнього десятиліття приділяє не надто багато уваги своїм зарубіжним краянам (якщо не брати під увагу спричинену широкомасштабною агресією росії «хвилю» – проте ця «опіка» є специфічною та такою, що викликає чимало запитань).

Про те, як зарубіжними литовцями опікується Литва й що варто було б «запозичити» з цієї практики владі України, розповіла очільниця Громади українців Вільнюсу Наталія Шертвітєнє. На бракові уваги з боку України як автохтонним українцям загалом, так і їхній культурній спадщині наголосив у своєму слові директор Підляського наукового інституту у Польщі Григорій Купріянович. Доповідач зауважив, що й очолювана ним інституція

eprasa.pl 980aab9247

реалізує власні проєкти лише завдяки дотаціям країни оселення.

Доповідь докторки мистецтвознавства, професорки кафедри методики музичного виховання та диригування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Ганни Карась (знаної дослідниці, під орудою якою захищено кілька кандидатських та докторських дисертацій з діаспорної тематики) була присвячена діаспорознавству як важливому науковому напряму цього закладу вищої освіти.

У доповіді відомого дослідника українського зарубіжжя, дійсного члена НТШ, професора Василя Шендеровського йшлось про збереження могил видатних українських вчених як складовій національної пам'яті. Історію дослідження писанкарства української діаспори висвітлив доктор історичних наук, старший науковий співробітник Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» Віктор Ткаченко.

Назва доповіді докторки філософських наук, провідної наукової співробітниці Інституту філософії НАН України Людмили Филипович – «Церква як універсальна форма організації зарубіжного українства: досвід і сучасні виклики». «Завдяки Церкві діаспорні українці не розчинилися в іноетнічному середовищі, зберегли свою мову, історичну пам'ять, прабатьківські вірування, родинні традиції і звичаї як основні маркери нації. Водночас, мобілізуючи українців, релігія і церкви так і не стали етноконсолідуючим чинником, який й досі поділяє українців закордоння за конфесійною ознакою», – констатувала науковиця.

Про побут галицьких селян у мемуарній спадщині діаспори (на прикладі спогадів М. Чемного «Потоптані мрії») розповіла доцентка Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника Оксана Дрогобицька, а аспірантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Віта Кривчун – про функціональність пейзажу у нарисі «Миргородський ярмарок» Олени Звичайної – маловідомої в українській літературі постаті, яка свою творчу діяльність розпочала за кордоном.

Діяльність Товариства «Просвіта» у міжвоєнній Празі лапідарно висвітлили ужгородські дослідники Костянтин Куцов та Любов Павлишин, а наукова співробітниця Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України Тетяна Шевчук розповіла про діалектолога Івана Панькевича (1887-1958), який брав участь у дослідженні усного мовлення військовополонених з російської імперії часів Першої світової війни.

Свою доповідь присвятила українцям на автохтонних землях Стародубщини київська дослідниця Олександра Стеценко, а початкам організованого українського руху та становленню Громади українців Литви – її перша Голова Людмила Вусик-Жильцова (тепер референтка освіти Союзу Українок Америки, членкиня Національного комітету Голодомору (США)).

Доповідь докторки історичних наук, провідної наукової співробітниці відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського Тетяни Антонюк була присвячена питанням становлення рідношкільної освіти в українському зарубіжжі. Про музичне діаспорознавство в контексті українсько-зарубіжних зв`язків розповіла старша наукова співробітниця Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України Ірина Сікорська; а професорка Київського національного університету культури і мистецтв Алла Гаврилюк – про внесок Івана Кобизського у педагогічно-просвітницьку діяльність в українському зарубіжжі (1920-1933 рр.).

Своє повідомлення голова Ради «Українського Культурного Центру „ВАТРА" міста Астани» Тарас Чернега присвятив періодизації історії формування української діаспори в Казахстані та необхідності її передовсім наукової „ревізії"». Славко Бурда – президент Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» (Загреб, Хорватія) – висвітлив діяльність очолюваної ним організації в царині збереження мовного ідентитету як найбільш значимої ознаки української ідентичності, а також сприяння «воєнній» хвилі українських переселенців в інтеграційних процесах. Про власні ж українознавчі студії йшлось у повідомленні професора-емерита Віндзорського університету (Канада) Ігора Стебельського.

Знаний дослідник українського зарубіжжя завідувач кафедри історії світового українства КНУ імені Тараса Шевченка професор Володимир Сергійчук ознайомив учасників конференції з віднайденими ним у Слов'янській бібліотеці в Празі споминами про бій під Крутами визначного діяча періоду Української революції 1917-1921 років Панаса Феденка.

Велика кількість виголошених доповідей (як і тез загалом) стосувались подій, початок яким поклало 24 лютого 2022 року. «Українська еміграція під час повномасштабної війни: етичні виклики та колізії» – назва доповіді докторки філософських наук, професорки кафедри професійної та соціально-гуманітарної освіти Криворізького національного університету Тетяни Цимбал. У виголошеному слові доктора політичних наук, професора, завідувача кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Віталія Макара йшлось про розселення «сучасних» українських біженців у різних країнах. Свою оповідь доктор історичних наук, провідний науковий співробітник Українського етнологічного центру Теофіл Рендюк присвятив етно-культурним вимірам глобалізованого українства в умовах війни росії проти України. Науковиці КНУ імені Тараса Шевченка Ірина Хільчевська та Анастасія Холодько до уваги загалу запропонували доповідь «Міграційний спілловер-ефект повномасштабного вторгнення рф: геополітичний виклик чи шанс для Європи?».

Учасники конференції були одностайними в тому, що опіка Україною багатомільйонної громади своїх зарубіжних співвітчизників була б набагато ефективнішою за умови діяльності відповідного органу центральної виконавчої влади (принагідно: у 1990-х діяли і Державний комітет у справах національностей та міграції, і міністерство під такою ж назвою). Тож ініціатори та організатори конференції готують звернення до президента та Кабінету міністрів України.

Збірку матеріалів конференції, яка міститиме тези понад 120 вітчизняних та зарубіжних дослідників, буде надруковано (мізерним накладом: через брак коштів), а її електронна версія міститиметься на офіційному сайті географічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка. ●

eprasa.pl 980aab9247

У Народному домі в Перемишлі заступник мера Маріуполя Михайло Когут та депутатка міської ради Ольга Пікула зустрілися з маріупольцями, які знайшли притулок у Перемишлі

Павло ЛОЗА
Фото з архіву Народного дому

Плани відродження Маріуполя

– Мені шістдесят. Багато років свого життя прожив я у Радянському Союзі. Але у нашому місті нікого не було, хто б кричав «путін прийди!», – говорить перший заступник мера Маріуполя Михайло Когут. 20 травня виповниться два роки, як завершилася битва за місто, коли здалися в полон останні українські бійці, які захищали завод «Азовсталь».

Заступник мера у 2022 році понад два місяці намагався виїхати з Маріуполя, котрий атакували росіяни. Разом із депутаткою міської ради Ольгою Пікулою вони розповідають про місто під час боротьби, проєкт «Mariupol Reborn», тобто масштабний план відродження зруйнованого Маріуполя, та майбутню долю знищеного драматичного театру, де загинуло кілька сотень людей.

– Фільм «20 днів у Маріуполі». Скільки разів ви його бачили?

Ольга Пікула: Уже три, включно з показом у Народному домі в Перемишлі. Дуже боляче. Після двох років намагаєшся блокувати біль. Насправді фільм передає частку того пекла, яке відбулося, адже це 20 днів із 86, коли місто намагалося вистояти. Цей біль людина намагається блокувати, щодня допомагаючи маріупольцям. Нам пощастило, ми вийшли з міста. Багато хто не зміг. Фільм дуже важливий, бо показує, що сьогодні насправді переживають інші міста. Сама стрічка була знята в невеликому районі. А місто було обстрілюване артилерією кожні 20 хвилин. Чотири літаки постійно скидали бомби. Люди весь час сиділи в підвалах без води, їжі, ліків. Жінки народжували в підвалах. Я зустріла старшу жінку. Вона шукала молока для своєї дочки, яка тільки народила. Дівчина від стресу втратила молоко. Люди гинули, бо мусили виходити у пошуку чого-небудь. У тих, хто був у підвалах, було питання, чи помремо там від холоду, чи на вулиці від бомб. Багато старших осіб взагалі не могли спуститися в підвал. Швидко гинули.

Михайло Когут: Напевно, треба подякувати людям, які знімали цей фільм. Війна в Маріуполі – це нічого не сказати. Бо ворог оточив і стріляв по місту, у якому пів мільйона людей. Теж ззовні запустили мародерів, щоб робити хаос. Одразу від початку атаки росії на Україну в нас на будинках з'явилися позначки, які ставили диверсійні групи. Усе було підготовлено заздалегідь. Я сам виїхав через Крим. Зараз уже не можна виїхати з Маріуполя, а тим паче – туди заїхати. Тільки через росію. Колишніх жителів не пускають. Зараз місто заселяють, зокрема азіатами.

ОП: Цей фільм не лише дає зрозуміти біль України. Це теж фіксація злочинів, які вчинила російська федерація. Якби ці кадри, які бачимо у фільмі, не побачив тоді світ, адже їх показували в західних ЗМІ, то не вдалося б дотиснути путіна. Завдяки цьому 15 березня відкрили гуманітарний коридор для приватного транспорту з Маріуполя.

– Ви згадали про заселення міста. Можете назвати цифри: скільки виїхало осіб, скільки залишилося колишніх мешканців, скільки навезли?

МК: Два роки тому місто мало 540 тисяч жителів. Вважаємо, що під кінець травня 2022 року там було понад 100 тисяч людей. У міських центрах по Україні зареєстро-

eprasa.pl 980aab9247

вано 67 тисяч маріупольців. Нереєстрованих, думаю, 100 тисяч. Скільки вивезли в росію і скільки сюди навезли ззовні – не можу сказати. Щодо загиблих, американці дослідили, що у місті загинуло десь 8,5 тисяч людей. Але такі розрахунки спираються на кількість свіжих могил. Не брали під увагу сіл довкола міста, які окуповані ще з 2014 року, куди звозили померлих і ховали. З іншого боку, як рахувати, якщо немає могил? Моя племінниця, донька рідної сестри, її чоловік і синок майже живцем згоріли в будинку. Сусіди не знають, де вони поховані. Їх ніхто не враховує у статистику загиблих. Тисячу багатоповерхових будівель майже повністю зруйновано. Треба врахувати, що у кожному підвалі ховалося приблизно 20 осіб. Ми це знаємо, оскільки кожен із міського управління мав своє завдання по місту і ми їздили до людей. Ці будинки розбомбили разом із людьми. Будівлі зносять зараз. Нам лишається одне – працюємо на основі спогадів та інформації від людей.

ОП: На мою думку і за моїми розрахунками, загиблих – 60-80 тисяч.

МК: Ще треба сказати про тих, хто вмирав від відсутності медичної допомоги. До війни статистика смертей у місті – це 20 осіб на день. А в час війни? Вистачить, що людина мала тиск або діабет – без ліків помирала.

– Ви згадали про маріупольців, які є у реєстрах. Як вони ставляться до вашого бачення міста та проєктів його відбудови?

МК: Якщо говорити про проєкт «Mariupol Reborn», то він містить те, що ми як міська влада будемо робити кожного дня, коли повернемося в місто. На все маємо 18 місяців. Це час, щоб якось стабілізувати ситуацію, зокрема по гуманітарній допомозі. Друга складова проєкту – це вже більш стратегічне бачення майбутнього міста. Ці бачення напрацювали чотири архітектурні бюро. Ми, тобто міська влада, маємо по Україні свої центри й знаємо, що там проживають маріупольці. І ми з людьми обговорили ці плани.

– Розкажіть в основних тезах про ці чотири напрями відновлення Маріуполя.

МК: Перше – це те, що ми маємо зробити, щоб люди повернулися до міста. Друге – що зробити, щоб повернулася молодь. Тут враховується житло. Наступне – історична пам'ять. До повномасштабної війни 70% жителів міста пишалося, що живуть у ньому. Ми робили соціологічне опитування, чого хочуть люди. Уже дійшло до того, що вони хотіли аквапарки. Це показує, як розвивалося місто. Ми, здається, були одним містом в Україні, яке почало будівництво очищувального заводу питної води. Французи дали нам кредит. Цих проєктів було багато, а теми, які ми мали розробляти, давали саме мешканці. Зараз з'явилося питання: що на місці драмтеатру? Жителі однозначно кажуть, щоб його відбудувати. Це має бути місце-символ. Такі місця – це теж одна з точок проєкту.

– А що з «Азовсталлю»?

МК: Вона знищена і там безліч снарядів. Архітектори порахували, що на місці «Азовсталі» наразі можна побудувати місто на 250 тисяч населення. А в нас було ще три такі великі заводи. Ми зараз, так би мовити, посередники між жителями й архітекторами. Просто при відбудові треба врахувати всі голоси маріупольців, бо навіщо будувати, якщо вони до нього не повернуться? З американцями розробляємо економічну модель.

– А що з портом?

МК: До 2022 року все виглядало так, що біля берега моря йшла залізниця. Це треба прибрати, щоб місто мало морську лінію.

ОП: Коли почали розробляти план відродження міста, ми вперше поїхали у Варшаву. Зустрілися, зокрема, з мером столиці Рафалом Тшасковським. Там завітали в Український дім, також нам допоміг Мирослав Скірка. Звичайно, були в Ґданську, Вроцлаві. І ця партнерська співпраця має для нас велике значення. Система відбудови й розвитку Маріуполя спирається на експертизу та досвід польських й інших європейських міст. Вся експертиза систематизована і покладена в 154 проєкти, які ми вже маємо. Нашою схемою можуть користуватися й інші міста. Це теж має бути використане в національній стратегії відбудови країни, переважно швидкої відбудови. А вона потрібна, щоб ми повернули людей, яких уже сьогодні не вистачає: потрібно 5 мільйонів осіб для перезапуску економіки. Для цього треба швидко діяти на всіх рівнях – локальному, регіональному, національному. Нашим експертизам навчаємо інших. Але ми теж свідомі, що росіяни скоро з нашого міста не підуть. Уже ставлять будинки, але це все для пропаганди. Виглядає все гарно ззовні, але за ними нічого немає – усе спалено й розбито.

– Самі кажете, що росіяни просто так з міста не підуть.

ОП: Так, але треба розуміти, що план мусить бути. Ми вже знаємо, скільки людей має приїхати, щоб запускати всі напрями простого, нормального, міського життя. Грошей ніхто так не дасть. Ми мусимо піти з готовим планом до донорів, партнерів. Як уже буде синьо-жовтий прапор над Маріуполем, маємо швидко доставити допомогу. План двох перших років життя міста після визволення ми напрацьовували півтора року. Але, напевно, місто не буде таким, яким було до 2022-го. Раніше воно розросталося навколо індустріальної моделі, заводів. Зараз треба розуміти, що «Азовсталь» – це вже більше символ, ніж об'єкт, що існує фізично. Треба творити новий економічний сенс міста. Розумію, що сьогодні десь 170 тисяч маріупольців здобули досвід різних країн світу. Але вони повернуться тільки тоді, коли матимуть те, що зараз мають у своїх тимчасових містах проживання. Спочатку це повинно бути місто на 250 тисяч, створене ближче до моря. Буде кілька місць пам'яті, як драмтеатр чи «Азовсталь». Проте ми маємо не лише пам'ятати, а й жити. Насамперед місту треба бути туристичним. А першими туристами будуть саме маріупольці. Місто має теж стати домом для тих, хто до цього в ньому не жив.

МК: Сьогодні Маріуполь – це насправді 17 міських центрів в Україні, де в більшості живуть наші люди. Наша міська адміністрація головний офіс має в Дніпрі. Проте їздимо на зустрічі по всіх інших містах. Треба працювати, не важливо, чи це вихідні. Бо є війна й не можна втрачати часу.

ОП: Є ще один малий центр у Варшаві. Це місце збору експертиз.

МК: Варшава, зокрема, є для контактів з іншими країнами. Нещодавно ми були у Нідерландах і напрацьовували питання води та транспорту. Наприклад, для нас – нова тема будівельних відходів. До війни цього питання не було, й, поки є час, нам треба в когось навчатися. Ми маємо відбудовувати Маріуполь за європейськими стандартами, бо ж хочемо до ЄС. І вірю – будемо. ●

eprasa.pl 980aab9247

АНАЛІТИКА

Григорій СПОДАРИК

«Чому росія має розпастися, щойно переможе Україну?»

Таке запитання прозвучало на конференції у Кракові «Україна – 20 років після Помаранчевої революції». На думку науковців, демократичний світ повинен діяти точно навпаки – не дати Україні програти й бути готовим на розпад держави-агресора.

Основною темою конференції, яку 16-17 квітня організував Університет ім. Національної комісії освіти, були питання безпеки в контексті нападу росії на Україну. Багато часу присвятили також обговоренню пропаганди й дезінформації у час війни.

Не було шансів на успіх

Говорячи про початок повномасштабного вторгнення, експерти зауважили, що дуже важливою була позиція президента Володимира Зеленського у перші дні, якою він надихнув суспільство до захисту. Тим часом до невдалих рішень науковці зарахували нав'язаний заходом, а особливо США, початок контрнаступу української сторони.

– Це принесло катастрофічні й незворотні втрати в людях та техніці. З військового погляду не було жодних шансів досягти тут успіху, – відзначив Єжи Ґут із Краківської академії ім. Анджея Фрича Моджеєвського.

Експерт підкреслив, що контрнаступ є відповідальністю політиків, які, не маючи знань щодо мілітарних і безпекових питань, примусили військових іти в ненадійному напрямку.

Тестування міграцією

Обговорюючи кроки російського агресора, учасники конференції наголошували на немілітарних загрозах для загальної безпеки. Говорили, наприклад, про потік біженців, згадували події 2021 року на польсько-білоруському кордоні. Це було тестування того, наскільки Польща та Європейський Союз підготовлені до зовнішнього тиску. Те саме відбувалося й у 2015 році на кордонах Греції та Італії. Однак прийняття Польщею у 2022 році хвилі біженців з України продемонструвало не лише готовність адекватно реагувати, але й потребу надалі розвивати адміністративну систему, яка дозволить приймати втікачів від війни. До того ж Польща та загалом Європейський Союз у майбутньому мають розробити стратегію, де буде враховано чинник міграційного тиску не лише на білорусько-польському кордоні, але й на кордоні з Крулевецькою областю російської федерації.

Не поступатися противнику

Загрози існують також в інформаційній сфері. Агресор помітно розвинув дезінформаційний простір. Проте і він робить помилки, зокрема, творячи фальшиву дійсність, у яку сам вірить. Прикладом є сприйняття України як «недодержави». У результаті нападник не був готовий до такого сильного опору з боку українців. Черговий російський міф стосується НАТО. москва вважає, що альянс не захищатиметься і держави-члени будуть покинуті у випадку атаки. Тому НАТО повинно вкладати якнайбільше зусиль у демонстрацію своєї єдності, щоб нейтралізувати такі уявлення ворога. Польща має дбати про присутність на своїй території союзних військ і те саме повинно відбуватися у випадку всіх балтійських держав. Експерти зауважили також, що одним із вимірів підготовки Польщі до потенційної війни є інформаційна робота із суспільством. Тут не можна поступатися противнику. Суспільство мусить бути підготовленим, розуміти реальність спалаху війни. Така робота потрібна хоча б для того, щоб молодь мала бажання та була готова захищати свою державу. Тут хорошою ілюстрацією є ситуація в Україні до і після 2014 року. З огляду на проросійську владу Януковича східні регіони були повністю віддані російському інформаційному просторові. Чим це завершилося – показує теперішня війна. Ситуація змінилася одразу після 2022 року.

– До цього часу важливішою була внутрішня політична боротьба, ніж робота з суспільством, – оцінив ситуацію в тодішній Україні Міхал Марек із Ягеллонського університету, засновник Центру досліджень сучасного безпекового середовища. Експерт, обговорюючи загрози для безпеки у Польщі, зауважив, що в інформаційному просторі, яке творять проросійські кола, сьогодні частіше ніж ще два роки тому трапляються заклики до виходу з НАТО. Це ж проросійське джерело поширює заклики про те, що Польща у сфері економіки повинна віддавати перевагу співробітництву з росією та Білоруссю. Те саме спостерігаємо у випадку голосів, котрі говорять, нібито в Польщі існує українізація й українці хочуть нав'язати полякам свій спосіб мислення. Ще одне повідомлення проросійської пропаганди, поширюване в Польщі, стосується того, що треба відмежуватись від України, бо її підтримка втягує країну у війну.

Не твоя влада – не твоя держава

На жаль, доповідачі змушені були констатувати факт, що значна частина польського суспільства вірить у такі повідомлення. Вони впливають на вибір поляків під час голосування за владу в країні. Крім того, названі вище тези російської пропаганди мають на меті підривати довіру до таких структур, як Міністерство національної оборони. Існує ще одна серйозна проблема. Ідеться про відомих осіб, серед яких – чинні депутати, котрі без жодних наслідків і реакції з боку польського державного апарату переконують поляків у тому, що підтримка держави, на яку напала росія, становить антипольську діяльність. Ці ж політики часто твердять, що саме НАТО несе відповідальність за початок війни, а партії, які підтримують альянс, називають зрадницькими, людей – маріонетками США. Такі заяви не мають жодних правових наслідків, але в ситуації реальної мілітарної загрози можуть призвести до того, що народ «не буде боротися за варшавських політиків, за варшавський уряд». А саме такий стан речей є бажаним для московських замовни-

eprasa.pl 980aab9247

ків цієї пропаганди. Водночас в актуальній ситуації не йдеться лише про антиукраїнський чи антинатівський зміст. московській пропаганді важливо вкорінити такий логічний ланцюжок: підтримуєш Україну – шкодиш росії, а разом із цим – загальній безпеці й власній державі. москва також хоче, щоб європейці, приймаючи такий спосіб мислення, не обирали до влади політиків, які виступають проти російської агресії.

– Пропаганда втискає у голови населення спосіб мислення, що, мовляв, держава з цією владою не є вашою, – відзначав Міхал Марек.

Відповіддю на російську пропаганду може бути освіта й інформаційна робота із суспільством. Низка завдань повстає також перед спецслужбами.

– Слід запровадити твердіші дії з боку польських служб. Якщо маємо в Польщі громадян, які виїжджають, наприклад, до Білорусі й там дають інтерв'ю російським та білоруським осередкам дезінформації, і роблять це ж у Польщі, завдяки чому отримують відносно велику популярність у масмедіа, то як потрібно діяти, коли ці середовища залишатимуться безкарними? – питає Міхал Марек.

Угоди не варті й паперу

Учасники конференції виразно підкреслювали, що цілковита присутність України в європейській спільноті становить ключ до безпеки у Європі й усьому євроатлантичному просторі. Але для цього потрібна перемога Києва у війні. І тут Європа та демократичний світ провалюють іспит, не надаючи відповідної допомоги й разом з тим не роблячи висновків із минулого. Воно виразно показує, що з росією, особливо росією путіна, не можна укладати будь-яких домовленостей, бо вона їх ніколи не дотримується. Ще раніше прем'єр-міністр Пруссії Отто фон Бісмарк говорив, що угоди з росією не варті й паперу, на якому написані. Тому експерти наголошували, що заморожену війну чи примушування України до якоїсь форми перемир'я росія прочитає як слабкість і сприйматиме як перехідний період до відбудови потенціалу. І чергову війну розгорне вже через 5 – 10 наступних років. Адекватною відповіддю на агресію має бути демонстрація сили Заходу. Валентин Балюк із Центру Східної Європи Університету Марії Кюрі-Склодовської відзначив, що вже на початку війни Захід повинен був визначити конкретну межу, узгодивши це з Україною, і захищати Львів, Луцьк, Одесу та інші міста. росія мала б побачити лінії, яких не може перейти, але для цього забракло політичної волі. І путін це використав.

– Захід своїми запізненнями у підтримці України дозволив росії стабілізувати свою ситуацію на лінії фронту, – підкреслив Валентин Балюк.

Програшна перемога

Геополітичний аналіз, який представив Пйотр Вільчинський, показує, що з огляду на свій потенціал, зокрема економічний чи демографічний, росія виграє війну з Україною. Остання може використовувати західне озброєння чи певні методи боротьби, знання території воєнних дій і відданість солдатів, але врешті – саме в агресора більший потенціал і можливості.

– Україна перевершує росію в соціальному та військовому плані, хоча ця перевага згасає. У решті проаналізованих сфер – перевага у москви. Тому очікується, що конфлікт триватиме ще кілька років. Зрештою, якщо ніхто не нападе на росію і не буде використовувати нетрадиційні методи боротьби, вона виграє війну та досягне своїх цілей першою, але вийде з неї дуже ослабленою і не зможе зберегти територіальні надбання в довгостроковій перспективі, – звернув увагу у своєму аналізі Пйотр Вільчинський.

Треба прокинутися

Вказаний у дослідженні Пйотра Вільчинського сценарій не мусить бути єдиним. Увесь демократичний світ може сприймати його спостереження, як мотивацію до подальших дій.

– Чому росія має розпастися, щойно переможе Україну? – запитав уже згаданий вище Валентин Балюк. Він нагадав, що у 1917 році Захід ставив на виживання царської білої росії, яка не збереглась. Потім робив ставку на Радянський Союз, що також розпався. За словами науковця, нині Захід повинен урешті прокинутися й підготуватися до розпаду росії, яка як імперська держава мусить розсипатись.

– Плани на такий випадок уже повинні лежати на столі, – говорив Валентин Балюк.

Багато експертів погодилося з його твердженням про потребу врешті перейти до рішучих дій. Європа має у достатньому розмірі допомагати Україні, щоб перемогти росію. У Кракові не мали сумнівів, що це можливо здійснити. ●

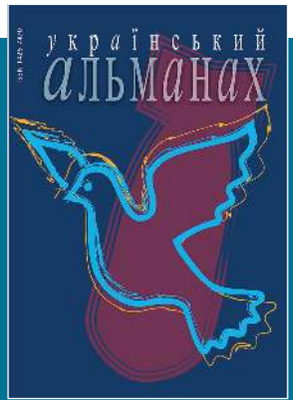

Ціна 1 примірника – **35,00** злотих; з висилкою – **45,00** злотих.
Замовлення просимо надсилати на адресу ТОВ «Тирса»:
TYRSA Sp. z o.o., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa
email: **tyrsa@hot.pl** тел. **+48 |22| 679 95 47**
або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок:
TYRSA Sp. z o.o., Warszawa, Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029
чи поштовим переказом, з позначенням, скільки примірників замовляється.

eprasa.pl 980aab9247

Юлія КАМІНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Берегиня українства

Історія зберігає багато фактів, подій, імен, досі невідомих широкому загалу або через заборону влади, або ж через елементарну людську байдужість. Проте ці факти, події, імена є певними дороговказами у нашому сьогоденні. Серед них – непересічна постать жінки-подвижниці, яка пронесла палку відданість Україні через усе своє життя, берегині українського письменства у німецькомовному середовищі Анни-Галі Горбач. Опинившись у юному віці в еміграції в Німеччині, вона дбайливо плекала любов до України як життєдайне джерело духовності та національної гідності. Відтак своє життя Анна-Галя присвятила популяризації та поширенню української літератури, культури, мови на території Німеччини.

Анна-Галя Горбач (з дому Луцяк) народилася 2 березня 1924 року на Південній Буковині у селі Бродина (нині територія Румунії). Вдома у побуті Анна-Галя переважно розмовляла українською та румунською мовами, оскільки у тій місцевості, де жила родина, викладання у школах та гімназіях велося саме румунською. Навчалася у румунській дівочій гімназії у Чернівцях.

Новий дім на чужині та дух українства

Буквально перед самим приходом Червоної армії у 1939 році її сім'я виїхала до Німеччини у межах програми «Додому в Райх» (мати була «трохи німецького роду»). Спочатку жили у таборі переселенців у Берліні, потім переїхали у м. Падерборн. Там Анна-Галя здобула освіту і науковий ступінь. Спочатку вступила до медичного університету, але 1944 року його закрили. Після війни навчалась у Ґеттінґенському університеті, де опановувала славістику, румуністику та східноєвропейську історію, а також германістику й англійську філологію. Захистила дисертацію «Епічні стилістичні засоби козацьких дум», здобувши науковий ступінь доктора філософії.

Міцно вкорінився дух українства в серці юної студентки. Під час навчання, попри суворі заборони, вона активно спілкувалася з українською молоддю, вивезеною на роботи до Німеччини у період Другої світової війни, перейнялася українськими справами. Тоді вирішила для себе раз і назавжди: якщо життя розпорядилося так, що вона опинилася поміж двох культур, отже, мусить використати цю нагоду для спільного блага. Пізніше Анна-Галя скаже: «Цебто я не вибирала, а просто вростала в ту роль, яку собі відвела». І додасть: «Я вдячна долі за те, що дала мені можливість вирости в двох різних культурних світах». Навчаючись в університеті, почала робити перші кроки у перекладацькій діяльності. Взяла участь у конкурсі газети «Українська трибуна» і стала переможницею. Переклала новелу Михайла Коцюбинського «Для загального добра», новелу Юрія Косача «Ноктюрн б-моль», Миколи Хвильового «Я (Романтика)».

Анна-Галя Горбач

1948 року Анна-Галя одружилася з Олексою Горбачем – студентом-славістом і романістом Українського вільного університету. Він також належав до емігрантів-інтелектуалів, серце і душу вкладав у справу популяризації України у світі як великої та гідної держави. Подружжя оселилося в Мюнхені. Упродовж життя Анна-Галя Горбач була надійною супутницею, міцним тилом і справжньою музою для свого чоловіка. Адже разом присвятили себе високій місії. Пізніше її переклади поповнили антологію української прози першої половини XX століття «Синій листопад» (1959), а антологія «Криниця для спраглих» (1971) містила вже твори і класиків, і письменників-шістдесятників, що в радянській Україні стало приводом для стеження за нею і звинувачень у антирадянській діяльності. До другої антології увійшли і твори шістдесятників – Василя Симоненка, Івана Драча, Ліни Костенко, Григора Тютюнника та інших. У зв'язку з цим виданням приїздила до Києва, щоб мати підтримку Спілки письменників України.

Вона збагатила палітру німецькомовної літератури творами наших світочів епохи, урізноманітнюючи її та влучно добираючи фразеологічні, синонімічні відповідники. Переклала німецькою мовою твори М. Коцюбинського «Fata morgana» (1962), «Тіні забутих предків» (1966), Г. Хоткевича «Камінна душа» (1968), новели В. Стефаника «Злодій», «Вістуни», також «Лісові казки» (1965), твори В. Винниченка, М. Хвильового, Г. Косинки, О. Довженка, В. Дрозда, Є. Гуцала та інших. У 1960-73 роках Анна-Галя організувала і вела Суботню школу в українській громаді, навчала дітей емігрантів читати й писати українською. Популяризувала українську літературу в Німеччині, виступаючи з доповідями на наукових конґресах, пишучи статті для преси й наукових видань.

Початки правозахисної діяльності

У період чергової хвилі арештів в Україні 1972 року Анна-Галя Горбач взяла на свої плечі, окрім обов'язків родинних, творчих, ще й правозахисну діяльність. Вона вступила до німецької секції Міжнародної амністії, ставши головним радником групи з питань Східної Європи і основним постачальником інформації про правозахисний рух в Україні та репресії проти правозахисників і діячів культури.

Анну-Галю Горбач сучасною мовою можна сміливо назвати волонтеркою, адже організувала фонд допомоги політв'язням, написала політв'язням сотні листів і поштівок, знаючи, що більшість з них не буде вручено адресатам. Ув'язненим власноруч надсилала в Сибір бандеролі й па-

eprasa.pl 980aab9247

кунки з одягом, продуктами. Вже перебуваючи у поважному віці, вона часто відчувала біль у правому зап'ясті – від маси важких книжкових пакетів, які надсилала обхідними шляхами до Радянського Союзу. Пані Галя, як її називали в українській громаді Німеччини, оприлюднила документальні матеріали та опублікувала літературні твори В. Стуса, І. Світличного, М. Горбаля, В. Чорновола, М. Руденка, Є. Сверстюка, В. Голобородька, В. Марченка, І. Калинця, Л. Лук'яненка.

1984 року до західних правозахисників потрапив таборовий зошит і листи Василя Стуса. Анна-Галя Горбач почала їх перекладати: так з'явилися перші публікації В. Стуса німецькою – в одному збірнику з поезіями І. Світличного та Є. Сверстюка (цьому значною мірою посприяло видавництво «Герольд унд Аппель»). Для більш повного відтворення фактів правозахисниця вела активне листування з ув'язненими. Важко навіть уявити і переоцінити ту колосальну роботу, яку вона виконувала. Жартома пані Галю називали «Повноважний і Надзвичайний посол України в Німеччині».

Родинна справа

У 1995 році разом зі своїм чоловіком Олексою Горбачем заснувала видавництво. У той час їй було вже сімдесят років. Видавництву вона дала ім'я своєї малої батьківщини на Буковині – «Бродина». Саме тут побачили світ перші переклади творів Юрія Андруховича німецькою мовою. Отже, сучасна українська література теж стала ближчою і зрозумілішою німецьким читачам завдяки копіткій і наполегливій праці Анни-Галі та Олекси Горбачів. Також подружжя Горбачів домоглося створення єдиної у Німеччині спеціалізованої кафедри україністики при Грайфсвальдському університеті.

Анна-Галя Горбач була у складі Національної спілки письменників України (1993), член-кореспонденткою Наукового товариства ім. Шевченка в Європі, лауреаткою премій ім. Івана Франка (1994), ім. Василя Стуса (1993), «Тріумф» (2001), ім. Олени Теліги (2009), ім. Пантелеймона Куліша (2019). Про подвижницьке служіння своєї родини Україні просто і без зайвого пафосу Анна-Галя Горбач висловилася вже по смерті свого чоловіка: «Упродовж 50-річного спілкування… ми не тратили з очей нашу спільну мету: кожен у своїй ділянці мав здобути потрібні для праці знання не тільки у своєму, а й у чужому інтелектуальному оточенні, яке б служило справі України. Йшлося про те, щоб вичерпно і на належному рівні інформувати чужі наукові та освічені кола про українську мову, історію, культуру». Упродовж багатьох років Олекса Горбач невтомно займався викладацькою та науковою роботою. З 1952 року викладав славістику в університетах Німеччини, з 1963 року викладав в Українському католицькому університеті у Римі, потім знову повернувся до Німеччини і очолив кафедру славістики в університеті Франкфурта-на-Майні, одночасно викладав в Українському вільному університеті. Працюючи так потужно і натхненно, залишив після себе понад 200 наукових публікацій, у період 1993-1997 рр. у Мюнхені вийшли його праці у 8 томах, які містять ґрунтовні дослідження з україністики, полоністики, русистики, богемістики. Щоб довести повноцінність власне давньої української мови, він дослідив такі пам'ятки української мови, як словники XV–XVIII століть Лаврентія Зизанія, Памви Беринди, більшість яких він перевидав власним коштом. Працював над «Енциклопедією українознавства», для якої написав понад 100 фундаментальних статей. Діти продовжують справу батьків. Син Марко Горбач – професор Йоркського університету, віцепрезидент НТШ у Канаді. Дочки Марина та Катерина продовжують справу матері у сфері перекладацької діяльності.

Олекса Горбач користувався беззаперечним авторитетом серед закордонних мовознавців і підтримував з ними багаторічну дружбу. Зокрема, до таких належить постать ще одного знакового науковця – Юрія Шевельова, який приїхав з Харкова студіювати до Львова науку 1943 року. По війні вони налагодили спілкування через листування, результатом якого стало опублікування листів вже після їхнього відходу. У Львові 2003 року світ побачило розкішне видання «Життя – не просто існування: Листування Олекси Горбача (1956-1996)».

Після смерті чоловіка Олекси Горбача 23 травня 1997 року Анна-Галя зробила все можливе, аби впорядкувати й передати в наукові німецькі та українські організації його бібліотеку, архів, видати його твори. Вона прожила 87 років активного, сповненого доброчинністю життя і відійшла у вічність 11 червня 2011 року. Поховано її у Німеччині у місті Райхельсгайм, де мешкала останні роки. Як життєве кредо сприймається її фраза: «Я живу в чужинецькому оточенні й хочу зробити щось для української культури». Все, що вона робила, – робила з величезним натхненням, любов'ю та щирістю, вбачаючи у цьому сенс свого життя. Без сумніву, ці чесноти й сьогодні є дуже цінними для виховання і становлення свідомої української нації. ●

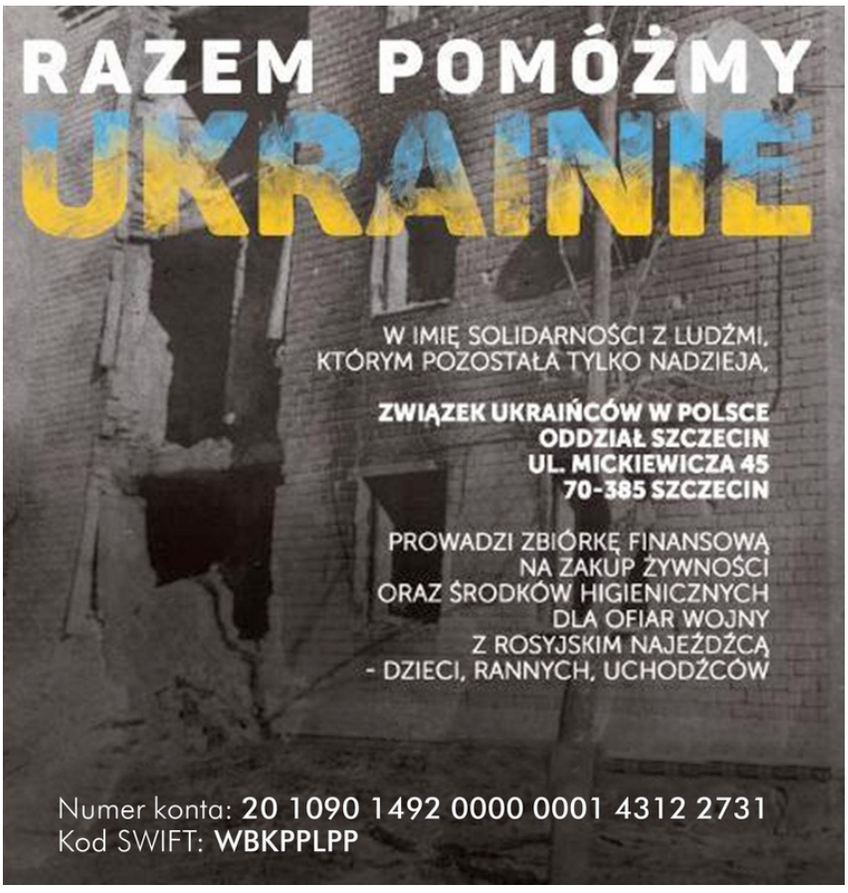

eprasa.pl 980aab9247

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Кілко соли єст в лісі, а ліса в соли?

Сьміло мож повісти, же для Лемків ліс и сіль – то єдно. Гнеска вшыткы юж знаме чытати и писати, адже знаме, же ліс и сіль має тілко само голосных и согласных звуків и аджи з тых самых сут створены. Кєд в зипак будеме іх чытати, то з ліса выйде сіль, а сіль лісом ся стане. Сес звязок вышол нам давно тому, кєд з покійным другом Штефаном хотіли сме створити Спілку Інтелігенциі Лемківской (в скорочыню мала быти то власно СІЛь). Третьом дорогом пробували сме ити юж на порозі XXI століття. СІЛь мала быти для тых, якы не могли найти си місця ани в лігницкім Стоваришыню, ани в горлицкім Обєднаню Лемків. Хотіли сме крачати окремом стежком, задля того, же члены выжше згаданых найбільшых нашых організаций жыли зо собом як пес з котом (и, на жаль, так єст до гнеска). Спілка Інтелігенциі Лемківской мала єднати тых, якым мила єст культура Лемків, гуртувати люди плекаючых культуру предків, дихаючых ньом на штоден, а не лем од великого сьвата. Жебы одержати мандат вступу до сесой Спілки, старчыло вдіяти дашто на благо и госен Лемковины. СІЛь мала быти отворена не лем на Лемків, ци Лемків-Українців, перед Лемками-Поляками тіж ся не заперала. Было єдно невеличкє «але», не можна было мати алерґіі на думаючых інакше, ниж мы самы. Адже, жебы перекрочыти поріг СОЛи, старчыло нашій культурі причинити дакє хоц бы и невеликє благо, не дыхати ненавистьом до думаючых інакше як мы и юж можна было зголосити свій акцес до СОЛи. СІЛь не мала мати ниякых двері, мала быти справжнім лісом, плятформом мирных люди, дихаючых Лемковином и жыючых для Лемковини (не путати з жытьом з Лемковины). Каждий, роблячый дакє благо Лемківщыні або нам, в нашых очах был сільом лемківской культуры, такы люде утримуют єй при жытю, додают смаку и не позваляют звітрити єй (счезнути з лиця землі). Каждий чловек, недаючый лемківскій культурі одийти в історию, на нашу думку, міг приналежати до Спілкы Інтелігенциі Лемківской, міг приступити до нєй аджи Поляк. СІЛь мала єднати незвітрілу сіль нашой землі и быти справжнім лемківскым лісом, де обік себе роснут різны роди дерев (гасло: Лемковина лем для Лемків было нам чуже).

Чытачам ЛС не треба толкувати, же справжньом сільом Лемковины были и сут не ліси, а Лемкы. Єднако не о нас (адже о невітріючій соли) пишу, о лемківскых лісах тіж бесіды гнеска не буде. Побесідуємо о тім, чом то лемківскы лісы стали ся сольом в очах деякых Поляків. Лемківскый ліс деякым з них запал в око и росне ничым ячмін, декотрым вріс юж аджи в наголовкы іхніх дописів. Згаданий ячмін вріс о хоц бы в наголовок статіі, яка вказала ся 4 грудня 2023 рока – розходит ся мі о: „Piąty rozbiór Polski" Павла Фіґурского и Патрика Словіка (https://wiadomosci.wp.pl/piaty-rozbior-polski-6967954321848832a). Єст першым каменьом, шмареным до нашой загорідкы, на жаль, неодинокий. Того самого дня, и заразіся наступного, на інтернетных сайтах появили ся модифікациі іхнього тексту з барз подібныма наголовками. Кричали, же: «Ukraińska mafia reprywatyzacyjna dokonuje V rozbioru Polski» (https://www.magnapolonia.org/ukrainska-mafia-reprywatyzacyjna-dokonuje-v-rozbioru-polski/), же: «Grunty w polskich lasach masowo oddawane Ukraińcom i Łemkom. Kolejna afera reprywatyzacyjna.» (https://kresy.pl/wydarzenia/grunty-w-polskich-lasach-masowo--oddawane-ukraincom-i-lemkom-kolejna-afera-reprywatyzacyjna/). 5 грудня близнячо подібний текст заміщено, о диво, аджи на блоґу єдной з адвокацкых канцеляриі («„Piąty rozbiór Polski trwa". Grunty w polskich lasach masowo przekazywane Ukraińcom i Łemkom.»: https://legaartis.pl/blog/2023/12/05/piaty-rozbior-polski-trwa-grunty-w-polskich-lasach-masowo-przekazywane-ukraincom-i-lemkom/).

Думам, же лавина того роду антилемківскых дописів (подібных до ся як дві кроплі воды) не выпадково пішла так скоро и в такій кількости. Хыбаль нихто з нас скорше ани не думал, же Лемкы, стараючы ся о поверніня свого праліса, будут зрівнаны з агресором, який давно тому Польщу запер в політичнім небытю (и то аж на 123 рокы). Зрівнано нас з грубо понад столітнім власниками варшавскых камениц (скорше так долго жыли лем декотры люде в библиі), якы хыбаль з-за гробу почали в судах старати ся о зворот свого майна. Сесы антилемківскы дописы хыбаль невыпадково навязуют до історичного розбераня І Річыпосполитой, выходит з них, же не лем росия жыє надійом ґылтніня україньскых земель. Вмавляючы, же Українці юж од якисого часу потихіцькы роблят пятий роздор Польщы, чытачам хыбаль хочут повісти, же Польща могла бы приєднати землі, якы до 1939 рока прецін до нєй належали (якыма з москалями юж раз Польща прецін поділила ся – в Ризі 18 марця 1921 рока).

В выжше згаданых дописах циґаньство поганяне єст циґаньством, хыбаль аж перешаржували, бо перечат тезі выдуманой давно тому власно Поляками. Выходит, же мы юж не сме окремым народом, лем помаґєрами Українців (в нибы то пятім розбераню Польщы). Чытач лем іхніх дописів може подумати, же загрозом для Польщы не єст в цілым сьвіті тепер барз добрі знана немирна «вєлікая страна» (яка по кавальчычку в 1772, 1793 и 1795, а пак другий раз в 1939 и 1944 році розберала Річыпосполиту), а невелика Україна, якой мешканці нибы то помаціцькы и потихіцькы так спритні розберают Польщу. Барз добрі знают нашу неміч, адже долучыли нас до Українців (о диво, не до Волохів-Румунів). Нас давно тому юж розєднали и фурт до лемківско-лемківской сварні доливают новой оливи. Нас ниґда не бояли ся (хыбаль лем в 1918), не є ся чому чудувати, західня Лемковина фурт єст частком Польщы, а Львів ні.

В іхніх дописах брехня барз скоро підперта єст новом, а в дописі, выкликуючім сесу лавину, выдвыгнена єст аджи під наголовок. Циґаньство о пятім розбераню Польщы підперто там такым коликом: «„Absurdem było to, że zabierano kiedyś łąki, a zwraca się teraz lasy, w które inwestowano" – (и жебы не было, же авторы циґанят, додано) wskazuje jeden z leśników.» Чытаючы сесе, мож подумати лем єдно, же то Лемкы циґанят, забрано ім лукы, а домагают ся ліса, котрого нибы то держава насадила ту аж пак, адже по выселіню нас в 1947 році. Мы правду знаме, жыєме в ній, брехня нам єст чужа.

Чудне, пишут, же дотерли до документів, покликуют ся на професорів права, на послів и політиків, а не знают того, же Суд Найвишшый Річыпосполитой 19 стычня 2012 рока орюк, же каждий, жадаючый звороту ліса, мусит выказати, же його ліс не підлігал під націоналізацию на підставі декрета з 1944 рока о націоналізациі ліса. З сесой націоналізациі вилучены были лісы и ґрунта лісны, якы 1 вересня 1939 рока не занимали ареалу більшого ниж 25 га и приналежали до осіб фізычных (выникало то з арт. 1 уступу 3 літеры б тогож декрета).

Далі буде

eprasa.pl 980aab9247

РЕЦЕНЗІЇ

Володимир Пилипович, «Господу будь нудитель... Духовне насліддя перемиських владик і пресвітерів у добу бароко». Перемишль: Видавництво «DOMI», 2024. – 96 с.

Тадей КАРАБОВИЧ

Про перемиську богословську думку доби бароко

Перемиський український дослідник Володимир Пилипович видав у очолюваному ним видавництві «DOMI» збірник «Господу будь нудитель... Духовне насліддя перемиських владик і пресвітерів у добу бароко» (Перемишль, 2024). Факт появи нішевої книги (вона вийшла у 50 примірниках) засвідчує те, що авторові варто було підняти з непам'яті справжні богословські шедеври, які зберігаються у бібліотечних фондах Польщі та України.

Володимир Пилипович пише, що заголовок збірника «Господу будь нудитель...» він «почерпнув з послання перемиського владики Георгія Гошовського, адресованого „Осщєннымъ Намєсником, Їноком, и Прєзвитєром, до Єпспства Прємыскагѡ и Самборскаго налєжачимъ"». У ньому перераховано 34 титули або імені, які носить кожен священник, і під 29-м номером сказано: «Єстєсь Бгу нудитєль, ижє въднь и вночи млтвами Бга за своѧ и людскїѧ грѣхи благати маєшъ». Дослідник пише: «Мені було цікаво дізнатися, якими ж то „нудителями Бога" були перемиські владики та надсянські пресвітери в добу бароко. Приклади їхньої молитовної та пісенної „нудоти" того часу зібрав я в антології „Око серця мого до Тебе возношу", виданій в Перемишлі 2023 року. На черзі стояли тексти, в яких мова йшла б про становлення священнослужителів й прояви їх словесної душпастирської діяльности».

Книга Володимира Пилиповича побудована так, що у її зміст можуть заглиблюватися богослови, архівісти, мовознавці, історики, мистецтвознавці та любителі української старовини. Уже у вступному слові ми отримуємо належні вказівки, як трактувати історичні тексти, вміщені у збірнику. Як на мене, без такого авторського відступу, що пояснює книгу, вона була б надто спеціалізованою. Але читач може просто милуватися репродукціями давніх текстів і насолоджуватися великою культурою їхнього оформлення. Авторами пам'яток були священники та дяки з теренів Перемиської єпархії – тодішні барокові єпархіальні писарі, художники та іконописці. Вони, служачи й молячись у монастирях Надсяння, творили історію богословського насліддя.

У збірнику вміщено низку церковних пам'яток перемиських владик, писаних до священників Перемиської єпархії. У їхньому змісті йдеться про поточні справи єпархіального життя. Це душпастирські звернення, церковне листування, богословські говіння (реколекції), візитації, приїзди єпископа на празники, виїзди священників до Перемишля на молитовні зустрічі зі своїм єпископом.

Самі тексти, на що звертає увагу Володимир Пилипович, створені церковнослов'янською мовою. Втім у деяких частинах записано різні звернення й зауваження тодішньою українською мовою. Це стосувалося гомілетики (частина риторики, що викладає правила побудови церковної проповіді – прим. ред.) чи катехизи. Прикладом релігійної практики того часу можуть бути «Пом'яники», книги для поминання вірних, у які записували імена й прізвища покійних. Володимир Пилипович пише: «Гарним зразком такої книги є рукописний „Помѧникъ Цєрквє Стго Вєликомчика Хсва Никиты сєла Витошинєцъ застаранємъ урожоного Павла сына Іѡанна Тимочкова съоурожєна Року Бжго 1688". На аркушах 2 зв. - 4, під заголовком „Помѧни Гсди дша оусобшихъ рабъ своих", вписано довгий перелік обставин, за яких люди втрачають своє життя».

Українська мова, поруч із церковнослов'янською, не була чимось відстороненим у церковній практиці часів бароко, адже сама Європа перебувала під впливом Реформації. Тому присутність української мови постійно виринала у церковній сфері України XVI – XVIII ст. з урахуванням усіх труднощів адаптувати мову Надсяння до провідного канону. Підкреслюю це свідомо, адже в добу бароко не функціонувало нинішнє поняття літературної мови, а тексти спиралися на надсянське мовлення.

18.

eprasa.pl 980aab9247

Закінчення з 17 сторінки

Цікавою знахідкою, якою ділиться із читачем дослідник, є виявлена ним посвідка про висвячення: «Нравоучєнїє ієрєѡм подобающєє». Володимир Пилипович пише: «Новопоставлений пресвітер отримував від свого святителя-єпископа посвідку про висвячення. Владика Георгій Гошовський (роки правління 1668-1675) кожному з них на докладку адресував свою моральну науку – „Нравоучєнїє ієрєѡм подобающєє". Текст, витриманий у формі трактату з морального богослов'я, приваблює прозорою риторичною конструкцією, в якій автор вдало застосовує прийоми барокової стилістики. Архиєрейський патос цього послання був настільки близький священникам єпархії, що через 60 років „Нравоучєнїє" вписав до своєї родинної метрики о. Павло Свідзінський із заміткою: „Азъ ієрєй Павєл Свѣдзѣйскїй, прєзвитєр парохиѧльный вєси Володжа, списахъ, рукою власною, въ прєрєчєнной вєси Володжу, при храмѣ Воздвижєниѧ Чєстного Крста Гсднѧ, Року Бж҃то, ҂аѱ҃ки [1728], Мсца Марта, Днѧ, ς҃ї [16]".

Варто також процитувати абзац дослідника про церковну ситуацію Перемиської єпархії у XVII ст. Володимир Пилипович мовить: «В середині XVII століття на теренах Перемиської православної єпархії набув значного поширення рух братств церковних, свідченням чого є збережені до нашого часу рукописні Статути деяких з них. Відомий на терені Перемишля писар о. Мирон Сидорський, пресвітер церкви Благовіщення Пресвятої Богородиці на львівському передмісті, 19 вересня 1681 року склав вступну статтю „Прєдмова къ истинномоу братолюбїю" (арк. 3 – 4) до переписаного ним Статуту братства церковного при церкві св. Миколая на передмісті Підгір'я. Передмова, побудована на низці цитат і посилань на писання Апостолів, мала на меті легітимізувати виникнення Братства для плекання і захисту християнських чеснот у їх православній формі». Звичайно, тут натхнення європейською гомілетикою доби бароко – дуже помітне. Воно відбувалося, як пише дослідник, через глибоке переосмислення власної церковної приналежності.

Важливим культурним феноменом епохи, характерним для освічених верств українського населення – священників і дяків, було глибоке прочитання книг. Скажімо, на прикладі священників Свідзінських, Івана (батька) та Павла (сина), зафіксовано зібрання таких церковних книг: «Пролог», «Требник», «Мінея», «Учительне Євангеліє». Це були також рукописні книги. На полях деяких сторінок отці Іван і Павло записували різну інформацію про тодішнє життя, чим наблизили нам розуміння щоденного побуту епохи (наїзди шведів і татар). Водночас вони теж фіксували міфічні події, як розповідь про сон отця Василія Копистенського.

Висвітлені у книзі питання богословського життя можна трактувати як присутність перемиської богословської думки в історії церкви України. Ця присутність була важливою і впливала на сусідні єпархії, зокрема Львівську і Холмську, хоча і почерпала від них їхній богословський досвід. Скажімо, у XVI – XVIII ст. панувала ідея, що українська церква буде сильною тільки тоді, коли церковні парафії у Перемиській та Холмській єпархіях, які межували з католицькими єпархіями, будуть невеликими й до них входитимуть по два чи три села. Тут мається на увазі не лише книжкова богословська спадщина, але також церковна архітектура, іконопис, культура співу та адаптування його до потреб народної культури.

Книга Володимира Пилиповича «Господу будь нудитель... Духовне наслідця перемиських владик і пресвітерів у добу бароко» є цінним джерелом знань про українське богословське минуле Перемиської єпархії. Сьогодні вона нагадує про те, що цитовані автором пам'ятки були важливими реліквіями для тодішніх жителів Надсяння. Тому вони цінували свою богословську спадщину, переховували її та передавали у власність наступним поколінням українських богословів. У XX ст., до Другої світової війни, ці пам'ятки зберігалися в колекції Бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі. В оформленні як обкладинки, так і всієї книги використано ілюстрації з давніх рукописних книг, що вводить читача в минуле Церкви над Сяном. Зміст книги дуже цікавий і вартий того, щоб презентувати збірник перемиського дослідника Володимира Пилиповича ширшому загалові читачів. ●

Прощай, Батьку Отамане!
З великим сумом і жалем сприйняли ми звістку про смерть

Мирона Сича

такої близької всім нам людини.
Напевно, ніхто не в силі описати, як багато зробив Ти, Мироне, для нашої громади, Церкви, України, для кожного з нас. Ти був для нас найкращим другом, а водночас – батьком!
Ти ділився порадами, захищав, завжди з радістю та усмішкою зустрічав кожного з нас.
Дякуємо за урок життя. Ти показав, як ми – українці – повинні триматися, постійно підтримувати та шанувати одне одного й в атмосфері співпраці та згоди творити велику українську родину в Польщі.
Ти показав, як люди з такими великими заслугами й посадами, як Ти, мають ставитися до молоді, щоб кожна молода особа відчувала, що є важливою і потрібною, та від наймолодших років хотіла бути залученою в українські справи. Ти показав, як з піднятою головою іти через життя і, вдягнувши вишиту сорочку, нести все те, що передали нам наші предки.
Дякуємо за всі наші спільні розмови, зустрічі, за Твою віру в нас і величезну підтримку!
Прощай, Мироне! Пам'ять про Тебе буде вічною! Ми будемо гідно продовжувати Твою місію!

Єднаємося в болю і співчуваємо найближчим – дружині Олі, дітям Наталії та Ярославу і всій родині.

Поморський відділ ОУП, команда JartaRockFEST, українська молодь Ґданська

eprasa.pl 980aab9247

14 травня 2024 року о 19:00 в Концертній студії ім. В. Лютославського у Варшаві (ul. Modzelewskiego 59) відбудеться концерт української музики
за участю:
Львівського Фортепіанного Секстету
Наталія Ревакович – фортепіано, Марта Семчишин – скрипка, Вікторія Титаренко – скрипка, Любов Войтович – альт, Ольга Шутко – віолончель, Іван Лиховид – контрабас.
В програмі твори Вікторії Польової, Василя Барвінського, Бартоша Ковальського та Золтана Алмаші.
Концерт відбувається у рамках 38-го фестивалю «Варшавські музичні зустрічі».

ВХІД ВІЛЬНИЙ

XLIX ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ АНСАМБЛІВ КОШАЛІН 2024

відбудеться **15-16 червня 2024 року** (субота, неділя) в Балтійському Драматичному Театрі у Кошаліні вул. Театральна Площа 1 (Plac Teatralny 1)
Зголошення про участь ансамблів просимо пересилати листом **до 15 травня** ц.р. на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce,
Zarząd Oddziału w Koszalinie,
ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009
zup_koszalin@wp.pl
Заохочуємо до участі всі ансамблі, особливо кабаре та інструментальні групи! БЕЗ КАЗОК!
У заяві слід подати:
● назву ансамблю ● місцевість ● ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і номер телефону ● тему, заголовок, час тривання програми, рід виступів (субота – не довше 15 хв.; неділя – 10 хв.) ● кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей) ● кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Zadanie publiczne jest współfinansowane ze środków Gminy Miasta Koszalina
Zadanie publiczne jest współfinansowane z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego
Zadanie dofinansowano ze środków Budżetu Państwa (Działalność zmierzająca do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości ukraińskiej . * Dziecięce Festiwale i Konkursy)

Любачівщина запрошує!

Тих, в кого ще трошки по 77 роках в серці залишилася пам'ять про своїх предків і хто хоче переказати її своїм дітям та онукам, запрошуємо на Любачівщину.

3.08.2024 об 11.00 – Служба Божа в церкві в Горайці і опісля панахиди на цвинтарях в Горайці, Новому Селі та Жукові.

4.08.2024 о 10.00 – панахиди на цвинтарі в Старому Люблинці, а об 11.00 – Служба Божа в церкві в Новому Люблинці та опісля панахиди на цвинтарі.
Хоч раз в рік походимо стежками наших предків та помолимося на їхніх могилах.
Хто не може поїхати, нехай передасть свою лепту на впорядкування цвинтарів чи ремонт церкви особам, які поїдуть, або перекаже на рахунок:
Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu
ul. T. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl
nr rachunku 50 1600 1462 1838 9708 6000 0006
Darowizna na cele statutowe – Lubliniec
Церкви та могили на Любачівщині чекають на нас.
Більше інформації в Олени Комар за тел. 502 168 247.

XXII Загальнопольський конкурс малюнків

«Рідні землі дідусів моїми очима»

Праці просимо виконати у форматі А3.
Просимо, не кладіть на малюнки пластилін та гострі елементи, які можуть знищити дитячі праці в транспорті.
Братимуться до уваги тільки індивідуальні праці.
Позаду праці треба подати: • ім'я і прізвище дитини • вік автора, клас і школу • адресу і номер телефону.
Професійне журі оцінюватиме праці у категоріях виконавців: 1) діти дошкільного віку (до 6 років); 2) школярі 7-9 років (початкова школа); 3) школярі 10-12 років; 4) школярі 13-15 років.
Найкращі праці будуть нагороджені та експоновані під час 49-го Фестивалю українських дитячих ансамблів – **КОШАЛІН 2024** 15-16 червня 2024 року (субота-неділя)
Праць не повертаємо!
Праці просимо надсилати **до 15 травня 2024 року** на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin
тел.: 94 342-64-70, 884-994-009 zup_koszalin@wp.pl

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: zastępca redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 2000 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 980aab9247

56. Дитячий фестиваль української культури
Ельблонґ 2024

18–19 maja 2024/**18–19 травня** 2024

56. Dziecięcy Festiwal Kultury Ukraińskiej

56. Дитячий фестиваль української культури

Teatr im. Aleksandra Sewruka w Elblągu, ul. Teatralna 11

18 maja
godz. **10.00**
Koncert 56. Dziecięcego Festiwalu Kultury Ukraińskiej – prezentacja zespołów dziecięcych
godz. **17.30**
Koncert zespołów działających przy ZSO im. Markiana Szaszkiewicza w Przemyślu **„PRZEMYŚL W ELBLĄGU"**

19 maja
godz. **10.30**
Koncert galowy 56. Dziecięcego Festiwalu Kultury Ukraińskiej

18 травня
10.00 год.
Концерт 56. Дитячого фестивалю української культури – презентація дитячих ансамблів
17.30 год.
Концерт гуртів, які діють при КЗШ ім. Маркіяна Шашкевича у Перемишлі **«ПЕРЕМИШЛЬ В ЕЛЬБЛОНЗІ»**

19 травня
10.30 год.
Гала-концерт 56. Дитячого фестивалю української культури

Organizator:
Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Elblągu

Організатор:
Об'єднання українців у Польщі
Управа відділу в Ельблонзі

Об'єднання українців у Польщі

Dofinansowano ze środków dotacji:
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Prezydenta Miasta Elbląg
Powiatu Elbląskiego

Дофінансовано із засобів дотації:
Міністра внутрішніх справ і адміністрації
Самоуправління Вармінсько-Мазурського воєводства
Президента Міста Ельблонґ
Ельблонзького повіту

Zorganizowano przy współpracy z Teatrem im. Aleksandra Sewruka w Elblągu

Організовано у співпраці з Театром ім. Александра Севрука в Ельблонзі

Patronat medialny/Медіа-патронат
Razem z Tobą dobra strona niepełnosprawnych
Наше Слово

eprasa.pl 980aab9247